

SLOVENSKI PRIMORCI

UREDNIŠTVO in UPRAVA v Gorici v ulici
Orzoni št. 58 — Cena oglašom po dogovoru.
Odpri vsak delavnik od 10. - 12. ure

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETRTEK

Poštni čekovni račun št. 11/5092

Leto II. Štev. 52

GORICA DNE 26. DECEMBRA 1946.

Cena L. 5.—

Uredništvo in Uprava

Slovenskega Primorca voščita cerkvenim in svetim predstojnikom, vsem dobrotnikom, sotrudnikom in bralcem — prijateljem in nasprotnikom — blagoslovljene božične praznike in prav srečno novo leto.

Naj bi novo leto prineslo našemu narodu in vsem narodom sveja mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem!

Mir ljudem dobre volje!

Spet doni po vsem svetu angelski glas: «SLAVA BOGU NA VISAVAH IN NA ZEMLJI MIR LJUDEM BLAGO VOLJE!»

Utrujeno človeštvo tuli danes se rado posluša ta glas, toda vna se čisto le za mir, za vestno ali nezavestno pa kaj rado preslišuje besede «Slava Bogu in ljudem blage volje».

In vendar je za pravi mir potrebna izpolnitev dveh pogojev: najprej je treba iskati božjo slavo z zvestimi izpolnjevanjem vseh njegovih zapovedi — in potem je treba dobre volje.

In prav ta dva pogoja za pravi mir manjkata pri mnogih ljudeh, ki govore o miru, a je vse njih misljenje in delovanje v zasebnem in javnem življenju

nasprotno pravemu miru.

Da ljudje sedanje materialistične dobe na Boga pozabljajo in delajo, kakor da bi bil Stvarnik eden izmed kraljev, ki so izgubili v dobi ljudskih republik svoj prestol, ni vredno niti omembe. Vsi smo priče, kako se človeški črviči upirajo neskončnemu in večnemu božjemu veličanstvu in skušajo graditi raj na zemlji brez začelnika vsega dobrega.

Toda ljudem manjka tudi dobre volje. Ni res, kar nekateri trdijo, da so vsi ljudje vendar več ali manj dobri in da vsi le dobro hočejo. Ni res, da so vsi ljudje resnično dobre in blage volje.

Saj ni mogoče, da bi bila volja res dobra, zdrava, blaga, ako

je njena luč, t. j. um tako otemnel, da skoraj ne more več razlikovati med čednostjo in grehom.

Ni blage volje, kjer iščejo miru in sreče le za svoj sebični jaz, za svojo družino, za svoj narod, za svoj razred, za svoje somišljenike, za svojo stranko, medtem ko gojijo le srd in maščevalnost za vse, kar je izven teh ozkih krogov.

Ni blage volje in zato ne sreče ne miru v srcih, ki jih ne boli nesreča bližnjega, ampak je njihova slast v tem, da svojega bližnjega, ki so ga morda celo krivično ožigosali za svojega sovražnika, potepajo v prah. To je volja satanova, čigar veselje je maščevanje po zloglasnem pravilu: »Maščevanje je sladko.«

Ni blage volje, če človek noče spoznati resnice, ker hoče trdovratno verovati, kar mu narekujejo strasti in zla dela preteklih dni, a noče verovati, kar uči nepokvarjena in od svetla vere razsvetljena pamet.

Ni dobre volje, kjer ljudje rabijo dvojno mero, eno v ocenjevanju bližnjega, drugo v ocenjevanju samih sebe.

Ni dobre volje, kjer človek zase zahteva vse, a bližnjemu odraka celo tisto, do česar ima od Boga samega neoddatno pravico, n. pr. pravico, da ravna po svoji vesti.

Ni blage volje, kjer se preganjajo prijatelji Boga in čednosti in povečujejo ljudje, katerih misljenje in delovanje je v očitnem nasprotju z nauki božjimi in z življenjem Gospoda ter njegovih svetnikov.

Bodimo blage volje in dajmo Bogu čast, ki mu gre, in Bog bo dal nam tisti mir, ki ga zlasti v sedanjem svetu zastonj iščemo.

Žalostnim srcem za Božič

Koliko jih je?

Mislil predvsem na žalostna srca ljubljenskih rojakov, kjerkoli so: v domovini ali v tujini kot begunci pred lastnimi brati, po ječah in taboriščih ali na prostem brez svobode. Koliko vas je žalostnih, neveselih?!

Tudi če bi mogli prešteti samo tiste, ki kljub grožnjam in strahovanju na glas vpijejo svojo bol, bi bilo število neveselih mnogo večje od neveselih prejšnjih let. Kako veliko bi bilo število, če bi mogli šteti vse druge tisoče, ki se zgražajo nad rdečim fašizmom in nad vsem, kar je z njim v zvezi, le med prijatelji, znanci ali pa med štirimi stenami svojega doma! In če bi mogli prešteti vse stotisoče, ki nemo govorijo sami s seboj, zaprti v svoje srce, kjer nihče ne vidi kot Bog?? O, kaj vse nam bo razodel dan resnične svobode, ko bo bruhnilo na dan kot iz vulkana vse to, kar danes gloje in tiska nešteta srca... Prav za prav nosijo v svojih srcih tako žalost vsi resnični in resnično verni Slovenci. Vsak Slovenec, ki je tega imena vreden, sočustvuje s trpečim narodom ter joče z jokajočim rejnikom: »tvoja solza mu meči srce«. Tem žalostnim slovenskim srcem pišem pismo, ki ga narekuje ljubezen. Pišem ga tudi tistim, ki danes razočarani govorijo: »Da smo toliko trpeli in žrtvovali za komunizem, tega si res nismo predstavljali!«

Prenekateri pa bodo vendar prejel naš list ter brali te vrste.

Božič, Božič!

Božič, božič, kako si mil in lep, kako otožno sladak, kako globoko nam ležiš v srcu! Koliko spominov nam budiš! Božični zvon, kdo te more brezhrizno poslušati? Ob tvojih zvokih se nam v dušah vnamejo silna čustva. Božično zvezdujato nebo, kdo bi te gledal brez svetlih solz?

Kdo more v duhu stati v betlehemskega inlevčku brez žarke ljubezni, kdo plavati z angeli v čudoviti mesečini nad Betlehemom brez svetega ognja v duhu?

Slovenska mati, zapuščenca vdova, kako ti je pri srcu, ko nimaš več drugega sina, ljubeznive hčerke? Zastonj se ozirajo tvoje oči, da bi jih vsaj enkrat še videla tu

vaj tisti, ki ste jim za večno strli zemeljsko srečo! Ne! Pustite v temne ječe vsaj naše božično in novoletno voščilo tistim, ki so tolažbe in sočutne besede bolj potrebni kot sonca, toplote, zraku. Ne!

Saj sem vedel, da ne in ne. Imetu trdo srce v mehki božični noči, — kako huda mora biti že ta nesreča, kako težka že ta kazen!

Pa nič! Saj je itak prešibka vsa človeška beseda, da bi potolažila, da bi vsaj ublažila veliko bolečino. Naj jo blaži vsaj On s svojim ljubkim nazmehom iz betlehemskega jaslca. Njegova ljubezen in milina ne pozna mej ne ovir. On naj nepolni siročna srea s svojo milostjo in tolažbo, s tisto srečo in blaženim mirom, ki so ga angeli oznanjali nad betlehemske poljanami. Jezušček, Sin božji, prosimo te, usliši nas!

Prenekateri pa bodo vendar prejel naš list ter brali te vrste.

Božič, Božič!

Božič, božič, kako si mil in lep, kako otožno sladak, kako globoko nam ležiš v srcu! Koliko spominov nam budiš! Božični zvon, kdo te more brezhrizno poslušati? Ob tvojih zvokih se nam v dušah vnamejo silna čustva. Božično zvezdujato nebo, kdo bi te gledal brez svetlih solz?

Kdo more v duhu stati v betlehemskega inlevčku brez žarke ljubezni, kdo plavati z angeli v čudoviti mesečini nad Betlehemom brez svetega ognja v duhu?

Slovenska mati, zapuščenca vdova, kako ti je pri srcu, ko nimaš več drugega sina, ljubeznive hčerke? Zastonj se ozirajo tvoje oči, da bi jih vsaj enkrat še videla tu

ca zemlji zapuščeni. Ni jih več in nikoli jih več ne bo! Kako ti je pri srcu? Kako je bilo lepo takrat, ko si praznovala božične praznike skupaj z njimi pri domačem ognjišču. Sedaj pa že dva Božiča!... In tako ko vsak Božič, vsak Božič, vse do konca dni!

Tudi te veš, kje je njegov grob, da bi naj pokleknila, pomolila, jo krala, prižgala svečko za Veruh duš dan.

«Misli ti, blodi okrog, pa ne ve, kam naj poleti, kje naj se na grob spusti, da potoci nanj solzo.»

Begunec slovenski po raznih taboriščih, kako ti sili v spomin domači zvon na božični večer. Zvonovi na tujih tleh pojo lepo, pa vendar jih težko poslušaj, ker ti budiče na rojstno deželico tako spominje, da te žge v dno duše. Samota žkeš v sveti noči, Betlehemu tožiš svojo bol, gledaš nebo, a zvezd ne vidiš, ker ti oči zalivajo solze... Kaj premišljaš? »Kje je pa ona, kaj dela in misli?...« Kot ti. Vajine misli in srea se srečujejo pri betlehemskega jaslca.

Kaj pa ti, dragi bralec, na Primorskem? Res, da si na domačih tleh in slišiš pesem domačih zvonov. Morda se s teboj v Bogu veselijo božičnih praznikov vsi tvoji dragi v toplem kotičku družinske sreče. Daj Bog! Pa vendar sta véasi tvoja sreča in tvoj mir skaljena. Tisti večni krivični očitki jeznih sosodov, tisto zmerjanje in kvantjanje tovarišev in še bolj tovarišje, tista večne grožnje in žuganje: boste že videli, zaprli, izgnali, pobili vas bodo! — Vse to so težke reči. Razumem, težke reči! (Nad, na 3. strani)

IZ ŽIVLJENJA CERKVE

Novi praški nadškof

Poročali smo že, da imajo v Pragi novega nadškofa. Na praznik Brezmadežne so ga posvetili ob udeležbi številnih vernikov, mnogih čeških škofov in diplomatskih zastopnikov. Predsednik republike Beneš, vlada in praška občina so poslali vsak svojega zastopnika. (Nedeljo prej so posvetili tudi v Ljubljani škofa. Vernikov je bilo veliko, od oblasti pa nikogar. Časopisje ni niti poročalo o posvečenju).

Praška nadškofija je bila po smrti pok kardinala Kasparja 5 let brez škofa, pač zaradi nemške okupacije.

Zato je bilo sedaj veselje tem večje, ko je sv. oče imenoval za novega nadškofa takega moža, kot je dr. Jožef Beran. Novi škof je doma iz Pilzna in mu je 58 let. Njegova mati je prisostvovala njegovemu posvečenju. (V Zagrebu je Stepinčeva mati malo prej prisostvovala obsodbi svojega sina-nadškofa). Bogoslovje je študiral v Rimu kot gojonec češkega zavoda sv. Janeza Nepomuka. Pozneje je postal profesor na praški univerzi in rektor bogoslovnega semenišča.

Ko so Hitlerjanci zasedli Prago, so prav kmalu zaprli mons. Berana, in sicer junija 1942. Zaprt je bil v Pragi in v Terezínu, nazadnje interniran v Dachau, kjer je pasel uši skupaj z mnogimi drugimi duhovniki, med njimi je bil sedanji šempeterski župni upravitelj g. Refko Premrl, Beranov drug iz tistih dni. Iz Dachaua so ga rešili Amerikanci aprila 1945.

Nadškof Beran je poznan tudi kot nabožni pisatelj: priznan učenjak ter sociolog. Vsi upajo, da bo gotovo kos sedanjim izrečnim razmeram katol. Cerkve na Češkoslovaškem. Vendar se zdi, da bo imel lažji položaj kakor mnogi drugi škofje v slovenskih deželah, ker češka vlada bolj spoštuje kat. Cerkev in pušča vernikom svobodo, ki je v drugih slovenskih državah nimajo. To je pokazal ravno predsednik Beneš, ki je že 14. nov., kmalu po imenovanju, sprejel dr. Berana v posebni avdienci. Ob tej priliki je predsednik čestital novemu nadškofu k njegovemu imenovanju, mu zagotovil, da je zmeraj bil in je še vedno za versko svobodo in da bo to svobodo tudi branil. Kako razume te besede, je Beneš takoj pokazal s tem, da je ob koncu avdience podelil mons. Beranu državno odlikovanje, vojni križ in vojno kolajno prvega razreda za njegove zasluge.

Nadškof se je predsedniku zahvalil in izjavil, da smatra svoje odlikovanje kot odlikovanje vse češke duhovščine zaradi njenih zaslug za domovino med nemško okupacijo. Obenem mu je obljubil lojalnost katoličanov do države in molitve za predsednikovo osebo.

UNESCO pri maši v Notre Dame

UNESCO je mednarodna organizacija za vzgojo in informacije. Ustanovljena je bila pod okriljem Združ. narodov. Sedež ima v Parizu. Na njeno pobudo so imeli sv. mašo v pariški stolni cerkvi Notre Dame, katere so se udeležili pariški kardinal Suchard, nekateri škofje in zastopniki 27 držav. Maševal je škof L'othakamuri iz Bangalora v Indiji, pridigal pa ameriški duhovnik Hochwalt.

Položaj katol. Cerkev v Albaniji

Iz poročil se da posneti, da je položaj katoličanov v novi Albaniji tak kakor skoro povsod drugod, kjer vlada »progressivna demokracija«. V številkah izgleda položaj takole: 3 frančiškani umorjeni med osvobodilno borbo, 2 ustreljena, ker

sta bila obsojena na smrt, mnogi drugi so v zaporu. Dva jezuita sta bila ustreljena, 5 jih je v zaporu. Semenišče je zaprto, redovniške šole tudi. Mnogi redovniki in redovnice so izgnani iz svojih hiš; katoliška akcija je zatrta; duhovščina, kar je je še ostalo, je prepovedano vsako udejstvovanje izven cerkve in še tu je nadzorovana pri pridigah, v spovednici, v uradu. Pač povsod ista zgodba, kjer sije rdeča zvezda svobode.

Protiverska gonja v Italiji

Med vojno, dokler sta bila še v Italiji Nemec in fašist, so sklenile vse stranke zvezo v vladi, enotnost v sindikatih in vzajemno spoštovanje verskega čuta italijanskega naroda. Ta lepa enotnost pa se je začela na vsej črti rušiti. Posebno hudo se je razvnela po vsej Italiji gonja zoper duhovščino, škofe in papeža. Povsod so zelo glasni številni hujskači in propagandisti so vrstva zoper Cerkev, a najhujše je v Emiliji in v Rimu. V večnem mestu imajo posebno moč od zadnjih volitev, ko je »ljudski blok« odnesel mnogo pri občinskih volitvah.

Rimski list »Messaggero«, ki zdaleka ni klerikalen, opisuje položaj takole: »Ze precej časa prisostvujemo s skrbjo in začudenjem silnim napadom na vero in Cerkev, ki se vrši brezobzirno z vsemi sredstvi. Nekateri listi so se v tem specializirali: članki, karikature, zgodovinski spomini, bolj ali manj verodostojni, vse služijo v ta namen.

Da ima ta propaganda vpliv na mnoge, dokazujejo namotni in mučni dogodki, ki jih beleži kronika v raznih krajih Italije: motenje verskih sredov, (v neki vasi so »brzostrsko streljali na vernike, ko so šli od maše: v Rimu so metali solzne bombe med množico med procesijo v čast Brezmadežni: krivci se bili 19 letni fantje; prostaške burke, kakor ona v Milanu, ko so kot duhovniki in redovniki našemljeni študentje v javnosti plesali »boogie-wogie«, neka druga oseba je problečena v duhovnika z lesramnim govorjenjem in obnašanjem silila v dekleta ob izhodu nekega zabavišča); končno tudi resnična bogoskrunstva, n. pr. zasmehovanje sv. razpela, ki bi ga moral vendar spoštovati tudi vsak brezbožnik, če ne zaradi drugega, vsaj kot simbol najvišje človeške žrtve.«

Drugi listi poročajo o različnih brčurah in periodičnih listih, o letakih po cestah in lepakih po zidovih, v katerih se na vse mogoče načine smešijo duhovniki, redovniki in redovnice, zlasti pa se napadeta Vatikan in sv. oče. V teh napadih se posebno odlikuje Rim. Stvar zavzema že nevarno oblike in so o njej razpravljali v ustavodajni zbornici. Policija je tudi že posegla vmes in nekatere take publikacije zaplenila; nekatere odgovorne urednike je sodna oblast obsodila.

V obrambo enih in drugih vstajajo seveda komunistični in socialistični listi, ki jim je zadnji rimski potepuh večje časti vreden mož kakor sv. oče in vsa katol. duhovščina.

Kam bo to pripeljal ital. narod? Če izkušnja še kaj velja, pomeni vsa ta nečrna gonja pripravo krvave revolucije v Italiji od strani komunistov in socialistov. Tako so namreč začeli svoje delo v Španiji, tako v Jugoslaviji, tako že prej v Mehiki, tako začenjajo povsod kjer se pripravljajo, da zavzamejo oblast. Zdi se, da je še najbolj pametno moliti, da bi šla ta nevihta čimprej mimo krščanskega sveta, ker drugače narodi ne bodo ozdraveli; okuštati morajo vse grenke sadove brezboštva, da bodo spet spoznali, kako lahko je Gospodovo breme in kako sladak je njegov jarem.

RAZVOJNA TEORIJA

(Nadaljevanje)

Brezbožni evolucionizem je neznanstven

Brezbožni evolucionizem, ki ga je Cerkev obsodila, ne greši samo proti veri, temveč tudi proti znanosti.

1. Neznanstveno je zanikati Boga. Nikar se ne izgovarjaj, češ da Boga ne vidiš in da ga torej ni. Koliko reči ne dojamem s svojimi čuti, pa jih vseeno priznavam za resnične! Naše spoznanje ni samo plod čutov, temveč predvsem plod razuma, ki zapopade in doume tudi stvari, ki so čutom nedostopne. Ko gledaš umno človeško iznajdbo, n. pr. uro, pa ne poznaš urarja, ki jo je napravil, ali boš radi tega zaključil, da urarja ni? Ne, zaključil boš, urar mora biti, dasi ga ne vidim, zakaj brez urarja bi tudi ure ne bilo. In ko strmé opazuješ čudovito stvarstvo, kjer vlada prekrasen red in harmonija, ali ne boš še z večjo upravičenostjo sklepal, da mora biti nekdo, ki je vso to veličino in krasoto napravil? In ta veliki Urar je Bog. Ali ni tako sklenjanje popolnoma znanstveno? Ali ni torej zanikanje Boga stvarnika nesmiselno in protiznanstveno početje?

2. Neznanstveno je trditi, da je snov večna in se sama od sebe razvija. Večna snov, ki je vedno bila, ki nima začetka, kakšen nesmisel! In ta večna snov naj bi se kar sama od sebe nekega lepega dne začela razvijati, dokler ni dosegla današnjega razvoja! Skušaj nekoliko pomisliti! Ako bi bila snov večna, bi trajala od vekomaj, torej bi do danes pretekla že neskončna mera časa, recimo neskončno število let in dni (saj čas ni drugače kot zaporedno trajanje minljivega bitja). Ali si moreš misliti večji nesmisel, kot je neskončno število let in dni, katerim pa lahko še vedno in neprestano dodajamo novih dni in novih let? In ako je snov večna, kdaj se je začel razvoj? Ali od vekomaj? Potem trajajo že neskončno število let in bi moral biti že davno končan in vesoljstvo bi se moralo že davno spet pogrezniti v prvotni kaos. Razvoj ni od vekomaj? Kako si pa razlagaš potem, da se je snov, ki je spočetka mirovala, začela kar na lepem spreminjati in razvijati? Kdo jo je pogнал v tek? Sama od sebe? Nesmisel! Ali ne vči znanost (ona resnična), da je bistvena lastnost snovi vztrajnost? Ako snov miruje, bo mirovala vekomaj, ako je nekdo, ki je izven nje, ne spravi v gibanje. Mi vsi vidimo in priznavamo, da je vesoljstvo v nekem stalnem razvoju. Kdo ga je torej pogнал v tek? Toda so še druga vprašanja. Odkod življenje na svetu? Ali je tudi od vekomaj? Nemo goče! Znanost je dokazala, da se je življenje začelo v času, da ga nekdo na svetu ni bilo. Odkod torej? Po materialistični razvojni teoriji iz mrtve snovi rastlina, iz rastlinskega življenja višje živalsko življenje, iz tega najvišje — človeško. — In vse to samo od sebe, po lastnih, notranjih zakonih? Kakšen nesmisel je spet to! Treba je zelo velike in nespametne vere, da kdo vse to prebavi. Saj je znanost neovrgljivo dokazala, da se iz mrtve snovi samo po sebi ne more spočeti

prav nobeno življenje, niti ne era sama rastlinska celica, in da vsako živo bitje izhaja iz istovrstnega živega bitja, da se torej iz nižjega življenja (n. pr. in rastlinskega) samo po sebi ne more razviti višje življenje (recimo živalsko).

3. Neznanstveno je trditi, da človek ni drugega kot višje razvita žival. To trdi materialistični evolucionizem: ves človek, t. j. po telesu in po duši se je razvil iz živali — iz opice — in zato ni med njim in med živaljo bistvene razlike. Človek torej nima neumrljive duše, nima razuma in proste volje in ni odgovoren za svoja dejanja. S smrtjo se tudi človek razblini v nič in zato ni govora o kakem posmrtnem življenju, o kakem večnem plačilu ali večni kazni. Razlika med opico in človekom ni bistveno večja, kakor je n. pr. med muho in vrabcem. Kako poniževalen je ta nauk — in kako neznanstven! Danes bo težko najti zlepa resnega znanstvenika (razen če ni materialist, seveda), ki bi zanikal bistveno razliko med človekom in živaljo. Dovolj je namreč, da primerjamo oba — človeka in žival — njuno življenje in delo, pa bomo videli nepremostljiv

prepad med obema. Človeku se upira (celo fizično upira) verjeti, da sta si n. pr. Prešeren, naš največji pesniški velem, ki je Slovincem ustvaril neminljive umetnine (Sonetni venec, Krst pri Savici) in pa neumni šimpanse, ki se vam dere na veji pragozdnega drevesnega orjaka — brata ali tudi le bratrance. To sta dva svetova, ki kažeta sicer neko zunanjo, telesno sličnost, toda po duševnosti sta si narazen kot dan in noč. Zdaj lahko razumeš n. pr., zakaj ima komunizem, ki temelji na material. evolucionizmu, tako malo spoštovanja pred človeško osebnostjo. Jasno: živali pa ne boš spoštoval in ljubil! Če ti je kakor koli na poti, jo boš uničil kakor »mrčes«.

Zaključimo torej: pripravljeno smo sprejeti vsak nauk o razvoju, ki nam ga ugotovi in dokaže resna znanost. Upira se pa zdravemu razumu sprejeti in verovati (gre res za slepo vero) take trditve, kot nas z njimi pita materialistični brezbožni evolucionizem. Tudi krščanstvo zahteva od nas vero v resnice, ki presegajo naš razum, toda te resnice niso nesmiselne, temveč se dajo spraviti v najlepši sklad z vsemi zahtevami in ugotovitvami našega razuma. Materialistični evolucionizem pa zahteva od nas vero v prave nesmisle in bedastoče, ki jih človek — razumno bitje — nikakor ne more priznati, ker ne moreje zadovoljiti njegovega hrepenenja po resnici.

OKNO V SVET

ZN v New Yorku so srečno končali svoje delo in delegati 54 držav so odšli vsak na svoj dom. V začetku se je kazalo veliko nezaupanje med njimi, a zadnje tri tedne se je položaj zboljšal, zlasti odkar je prišla Rusija s predlogom za razorožitev, kar je zapadne zaveznike nekam presenetilo. Nihče kaj takega ni pričakoval že v tem zasedanju. Ko se je pa zdelo, da Rusija misli resno, so stvar vzeli tudi drugi resno in ker so vsi potrebni trajnega mira, da začelijo vojne rane, so privolili v to, da zmanjšajo vse države število oboroženih sil in da ustanovi »Varnostni svet« nov kontrolni organ, ki bo imel pravico nadzorovati razorožitev po vsem svetu in bo pri svojem delu tudi izvzet od »veta« velesil.

Glede na ta uspeh se je Bewin ob svojem odhodu iz Amerike zadovoljno izrazil: »Zdaj pa lahko postavimo temelj trajnemu miru. Solnce miru je začelo vzhajati.«

Še celo pri vprašanju Španije se niso razšli, ampak so našli zadovoljivo rešitev, na katero so vsi pristali, da naj namreč države odpokličejo le svoje poslanike od tam, ne da bi pretrgale vse diplomatske odnose s to državo.

Istčasno pa imajo tudi 4 »Veliki« zaznamovati velik uspeh. Spravili so pod streho pet mirovnih pogodb s Hitlerjevimi pomagači; o tem so 6 tednov razpravljali. Besedilo pogodb bodo objavili, ko ga bodo izročili prizadetim državam. Podpisali pa bodo te mirovne pogodbe dne 10. februarja v Parizu. Takrat bomo zvedeli tudi mi za naše meje, o katerih ni bila izrečena še nobena jasna beseda.

V Trst bodo »Veliki« poslali še eno komisijo, ki naj pregleda ozemlje glede na gospodarski položaj in na carinske meje ter stavi svoje tozadnevne predloge. »Varnostni svet« pa naj določí tržaškega guvernerja, da bo lahko takoj nastopil svoje mesto, ko bodo stopile mirovne pogodbe v veljavo. — Tržičani, ki bodo optirali za jugoslovansko ali italijansko državljanstvo, ne bodo izgubili svoje posesti na tržaškem ozemlju, ampak bodo smeli razpolagati z njim ter ga prodati ali dati v najem. — Za sedaj bo na tržaškem ozemlju v veljavi italijanska lra.

Tako je vendar končano vprašanje Julijske Benečije. Zelo dolega in zamotana so bila tozadnevna pogajanja. Zanimivo je slediti naporom 4 »Velikih«, predno so postavili piko na zadnji i v tem pogledu.

Prvič so se sestali 11. septembra 1945 v Londonu in so dali svoja navodila za mirovne pogoje svojim namestnikom, ki so pridno delali po njih navodilu. Tudi komisijo so poslali v našo deželo. »Veliki« so se spet sestali v Parizu, kjer so zborovali od 25. aprila do 17. maja t. l. Pogajanja niso prinesla nobenega uspeha. Trejčič so se sešli zunanji ministri 15. junija in se jim je posrečilo spraviti na papir vsaj nekaj zasnutkov mirovnih pogodb, ki so jih predložili mirovni konferenci 24 držav dne 29. julija v Parizu. Ta se je potila in debatirala nad temi očitki tja do začetka oktobra ter je predlagala razne popravke z absolutno in dve tretjinsko večino. Četrtrič so naše vprašanje obravnavali 4 »Veliki« že v Parizu od konca avgusta do oktobra. In petič so

vezli to zadevo v roke 4. novembra v New Yorku in se z njo trudili do 8. decembra t. l. Zdaj je končno odločeno, kašen mir bo na tem malem kečkju zemlje, ki se imenuje Južna Evropa.

Pravijo pa, da so ta trudapolna pogajanja za mir s Hitlerjevimi pomagači dobra šola za pogajanja z Nemčijo samo. Ta pogajanja bodo tvorila podlago za splošni mir v Evropi. Saj je Nemčija srce našega kontinenta (dela sveta). Pa to bo tudi trd oreh za zaveznike, ki so Nemčijo razdelili na 4 zasedbena področja, ki jih vsak po svoje uvede, tako da danes nimajo ne gospodarsko ne kulturno nobene skupnosti več. Velike Nemčije se vsi bojijo, najbolj Francozi, razkosana pa tudi Nemčija ne more biti, ako naj kedaj pride do mira na svetu. Za vezniki sami so tudi v svojih proglaših s Krima in Potsdama objavili, da hočejo uničiti le nacizem, Nemčijo pa preustrojiti za demokratsko državo in jo nato sprejeti med Združene narode. Bomo videli, kako se jim bo to posrečilo, ko se bodo lotili tega vprašanja v Moskvi 10. marca 1947.

Takrat pride na vrsto tudi zadeva miru z Avstrijo. Pri tej priliki se bo oglasila tudi Jugoslavija s svojimi zahtevami po koroških Slovincih.

Značilno je, da svari češkoslovaški prezident Beneš pred Nemčijo. Ali se boji, da postane Češkoslovaška plačilno sredstvo za »demokratizacijo« Nemčije?

UNRRA bo zaključila svoje delovanje v Evropi z 31.12.1946; za begunce pa bo skrbela še do 30. 5. 1947. Nato bo stopila na njeno mesto kot oskrbnica za begunce IRO (mednarodna organizacija za begunce), ako pristopi k njej vsaj 15 držav iz ZN. Do sedaj je priglasilo svoj pristop samo 9 držav, in te so: Belgija, Brazilija, Kanada, Kitajska, Francija, Manika, Norveška, Anglija in ZDA.

FRANCIJA. — Novo vlado je sestavil Leon Blum, vedja socialistov, ki so pri volitvah zgubili največ glasov. A ker se komunisti in republikanci niso mogli zediniti na delovni program nove vlade, so se v skrbi, da bi država ne ostala dolgo brez vlade, vse stranke zedinile, da volijo za ministrskega predsednika 74-letnega socialistu Bluma. Ta je nato sestavil vlado iz svoje stranke. On sam bo tudi zunanji minister.

ITALIJA. V Rimu je bil za župana izvoljen Salvatore Rebecchini, član krščanske demokratske stranke, dasi je bila večina volivcev levičarska.

ANGLIJA - NEMČIJA. Hud mraz je pritisnil iz sibirskih krajev. V Nemčiji imajo do 30° in čez pod ničlo, v Angliji je vse v ledu.

ZDA. Iznašli so in preizkušujejo novo sredstvo cepjenja proti influenci. Pravijo, da je zelo učinkovito. Cepljeni človek je vsaj 2 meseca gotov, da ga ta bolezen ne napade.

ITALIJA. Sneg je zapadel v Bologni, Firencah in Genovi. Obroke testenin bodo zmanjšali na polovico. Na Angleškem pa bodo zmanjšali prebivalstvu obroke zabele za 1/3.

Delavci vodilni stan

II.

Duša družbe

Tri ideje

Duša družbe tvorijo zlasti tri ideje: Bog, človek in družba sama.

Bog

Brezboštvo je v naših dneh zastripilo mnogo ljudi, žal, tudi delavce. In to je zelo usodno, usodno toliko bolj, ker so delavci postali vodilna plast družbe. Resnica pa je, da brez ideje Boga, Gospoda in Stvarnika, ni in ne more biti zdrave človeške družbe.

Vzrite Boga s prestola, kar je seveda, nemogoče, in kaj potem? Ali bo prestol božji ostal prazen? Nikar! Nanj bo skušal sestati ali en sam človek ali pa več ljudi. V prvem primeru bo postal človek bogomalik, absolutna avtoriteta, kar pomeni za človeško družbo tiranijo, kakor jih več pozna stara in sodobna zgodovina. V drugem primeru pa bo med raznimi kandidati za božji prestol in med njih pristaži nastal brezobziren boj na življenje in smrt. V prvem in drugem primeru pa ne bo in ne bo moglo biti zdravja v družbi.

Delavci, inženirji nove družbe, nikarte jo graditi brez Boga! Bog nad vse! Brez Boga bo vaše delo v nekaj letih podrtija.

Človek

Krščanska vera je izoblikovala zlasti pojem človeške osebnosti, ki je eden izmed temeljnih kamnov človeške družbe.

Iz krščanskega pojma človeške osebe izvirajo pravice, ki jih ima človek in mu jih nihče ne sme krati; iz istega pojma izvirajo tudi dolžnosti, ki jih ima človek kot družabno bitje. Naravno je torej, da je človek z izgubo vere izgubil orientacijo o svojih pravicah in dolžnostih. Le zaradi propada vere je človek postal predmet strašnega nasilja, pod katerim so morali tudi delavci veliko trpeti.

Ko zdaj delavci zavzemajo v družbi vodilna mesta, naj ne ponavljajo starih napak. Ko so sami stli jarem suženjstva, naj ga nikar ne natikajo drugim. Graditelji nove družbe morajo na vsakega človeka gledati z lučjo vere, če hočejo zgraditi trdno zgradbo. Vsak človek je namreč živ kamen v tej zgradbi.

Družba

K. Marx je zamislil brezrazredno družbo, v kateri ne bo več izkoriščevalcev in ne izkoriščancev. V tej družbi bo vsakdo po svojih močeh delal in prejemal po svoji potrebi. Ljudje bodo vsi enaki, vsi ovršiši v delu in vse razlike med njimi bodo odpadle.

Na videz bi bilo to stanje zelo idealno in v resnici je njena zarisel mnoge ljudi začarala. Tisti pa, ki so vajeni globlje misliti, so v brezrazredni družbi hitro spoznali veliko prevaro.

Slovenski pisatelj dr. Mencinger, mož širokega obzorja in globokih misli, se je zatopil v brezrazredno družbo in jo že l. 1893. naslikal v 9. in 10. poglavju svoje povesti »Abaddon«. Iz Mencingerjevega popisa

SVETOGORSKI

Spomini

Rad bi pisal o duhovnikih iz okoliš Sv. gore, ki so o romarskih mesecih soboto za soboto in na dneve pred prazniki pihali na Goro, da so se tam zaprli v kako nerodno spovednico (saj je tako malo spovednic, ki bi bile priložne za spovednike in za spovedance) — za dolge ure prav gotovo. Ko so malo podremali ali se vsaj pretegnili, so se v zgodnjih jutranjih urah vračali domov, da so doma opravili službo božjo. Solkan, Ravnica, Grgar, Bate, Plave, Šraver, če ne še kateri drugi, so imeli to prednost. Kolkor toliko so podoben hodili pomagat še po prvi svetovni vojni.

Kardinal M'ssia, ta veliki molčečnik, delavec in velepremišljevalec, je za prelom stoletja Sv. gori iz Barbani oskrbel nove gospodarje. Spoznal je, da je za prosep

obeh božjih poti treba bolj stalnih delavcev. Izvežban v cerkveni upravi je vedel, kako je treba stvar prijeti, da se bo posrečila. Obe svetišči so prevzeli sinovi sv. Frančiška. Ko je bil že določen dan, kdaj se bo na Sv. gori vršila predaja, je moral kardinal neutegoma na Dunaj. Za predajo je pooblastil takratnega župnika prvostole cerkve kanonika mons. dr. Sedeja. Ali veste, da si je Missia v Sedeju vzgajal naslednika? Poklical ga je iz Avguštineja, ga postavil v veliko cerkev in mu dajal razne priložnosti, da se je naslednik nevede vežbal. Teko tudi pri predaji Sv. gore. Zraven pa seveda vse veleumetno delo Previdnosti.

Zdi se mi, da je bila Sv. gora za frančiškane huda preskušnja. Tolkvo gospodarjenja — beraški red — ni vaju. Podnebje bo za marsikoga preostro, ko jeni na 682 m visokem hribu toliko burje. Znanje jezikov bo delalo težavo. Ali bosta Kranjec ali Štajere lahko umela

Furlana ali Italijana iz Istre?

Prvi predstojnik je bil p. Kalist. Ne p. Kalist Heric iz Maribora, ampak p. Kalist Medic iz Ljubljane, mežnarjev od Sv. Krištofa. Dolgo let je vodil frančiškansko župnijo Marijinega oznanjenja v Ljubljani, zadnje je bil gvardijan na Kostanjevici v Gorici. Skušnje ima že veliko, glave je prav dobre, vedenja na moč prikupljivega.

Na Sv. gori je p. Kalist postal zidar. Ali se spominjate visoke romarske hiše na oglu pred cerkvijo (z samostanom)? Delo p. Kalista. Na njo so najbrž telele prve italijanske krogle. Hleve je postavil tudi p. Kalist. Pravilo so, da si je malo preveč upal v razmerju s pičlo blagajno! Saj je šlo!

Kalistov naslednik je bil p. Salvator Zobec. P. Salvator je bil od p. Kalista za en rođ mlajši. Doma pa tudi na Ljubljanskem polju, na Vižmarjih pri St. Vidu nad Ljubljano, pod Šmarno goro, ampak na

tej strani Save. Na Sv. gori je bil tudi p. Salvator zidar. Romarska hiša ko grad, hlev ves nov, gostilna pa take. Naneslo je tako, da sem bil na Sv. gori prav tisti dan, ko se je pogajal zidarski mojster Leban iz Grgarja. Zato še bolj vem.

P. Salvator je hotel zidati tudi duhovno stavbo III. reda, ki pa mu ni hotela uspevati — in ne brez škode za duhovno življenje v naši deželi.

Radi prezidavanja gostilniških prostorov je Makarovič postavil svojo hišo nižje spodaj pod cesto. Kedar se skregaš, počakaj, da se ohladiš; drugače se ti bo godilo kakor Surovincu.

Ljubezen do III. reda mu ni izginila, čeprav je je na Banjski planoti tako malo našel. Ali veste, da so ga v Ljubljani postavili za provincialnega komisarja III. reda? Če bi ne bili videli v njem izredne ljubezni za III. red pa potrebnih zmožnosti tudi, bi ga pač ne bili.

Zidar je p. Salvator ostal tudi v Ljubljani. Ne morem prav povedati, kolik je bil njegov delež pri raznih zidanjih pri frančiškanskem samostanu, kjer so veliko zidali. Na Viču bi kmalu bilo kaj njegovega vpliva, pri cerkvi sv. Antona namreč in pri samostanu zraven. Ampak v Šiški, pri sv. Frančišku! Če bi ne bilo p. Salvatorja, kje bi bila tista glava, tisti pogum, tista stanovitnost, podjetnost in kar je še treba takih lastnosti, da bi se bila dvignila taka cerkev po takem načrtu mojstra Plečnika, in samostan, in še Dom za onemogle?

Ali je Rocno vstalo brez Tebe, p. Salvator? Ali ni bila Tvoja zamisel, ki si bil več let urednik Čvetja, frančiškanska tiskarna v Rocnem, tako blizu Tvojeje doma?

Ste poznali p. Konstantina Luserja? Če ste ga, se pač ne čudite, da so ga izvolili za provinciala in ga poslali za generalnega definitorja v Rim. Življenjska pot ga je pripeljala tudi na Sv. goro.

